

K Ü L Ö N F É L É K

Új főmunkatársaink. Olvasóinknak örömmel jelentjük, hogy folyóiratunknak e számától kezdve *dr. Moldován Ger-gely* ny. egyetemi tanárt és *Szabolcska Mihály* ref. esperest is főmunkatársaink között üdvözölhetjük. Irodalmi multjuk és egyéniségük mindnyájunk előtt ismerős és nagyrebecsült. Azzal, hogy felkérésünkre a legnagyobb készséggel álltak folyóiratunk főmunkatársainak sorába, az Erdélyi Irodalmi Szemlének törek-vését nemcsak helyesnek ismerték el, de azt megvalósítani is segíteni kívánják. Abban a szellemi munkában, mely által Romá-nia egyetemes közművelődését magyar nyelven szolgáljuk, nevük egész programot jelent. Adja az Isten, hogy olvasóink ilyen-képen meggazdagodott folyóiratunkat a jövőben is azzal a meg-értő hagyományos magyar szeretettel fogadják, mellyel annak első számát fogadták.

Vörösmarty „Petikéje.” E költeményről Gyulai Pál a Vörösmarty összes munkáinak teljes kiadásához írt jegyzeteiben azt mondja, hogy Megyerinek egy adomájából dolgozta a költő, de magát az adomát nem közli. Balassa József az *Irodalom-történet* VI. évfolyamában (1917. 414. l.) utal rá, hogy a költe-mény alapgondolata a népköltészetben is ismeretes. Ennek bizo-nyítására hivatkozik egy francia, egy német és egy flamand nép-dalra. A magyar népköltészetéről hallgat. Pedig talán több joggal hivatkozhatott volna arra, hogy a Petike alapgondolata egy ma is szélében ismeretes magyar népdalban is megvan, melynek kezdete: *Lányok fonják a lenszöszet.* Az anya cipővel, majd szoknyával biztatja sóhajtozó leányát, de az mindegyre azt hajtja: *Nem az az én nyavalym.* Végre az anya így szól:

„Legényt hozok, szülöttem,
Csak ne sirj, ríj előttem.”

A leány pedig vidáman feleli:

„Ugy anyám, jó anyám.
Ez ám az én nyavalym.”

Elöttem legrégebnek ismert följegyzése: Erdélyi János, Magyar népköltési gyűjtemény I. köt. 442. lapon. Magam is följegyeztem egy változatát Szatmár megyének Egri községében.

Dr. Csűry Bálint.

Rivera Giuseppe herceg halála. Az olasz tudományos világnak nagy gyásza van: meghalt a modern olasz történet-kutatók egyik legnagyobb képviselője *Rivera Giuseppe herceg.* „Jo storico degli Abruzzi”, az Abruzzók történetírója. Aquila és

Olaszország egyik legrégebbi családjának volt a sarja. 1846. május 13-án született. Alig végezte el rendes tanulmányait, egész erejével a történelmi kutatásokra vetette magát. Ő alapította meg a „Società di Storia Patria per gli Abruzzi” és állott annak élén. Részt vett a firenzei (1889), genovai (1892) és a római nemzetközi historiai kongresszuson (1903), hol értékes történelmi munkákat mutatott be. Az országos műemlékek bizottságának tevékeny tagja volt. Műveinek száma meghaladja a hetvenet. Az Abruzzok történetét a nápolyi uralom alatt, majd a francia invázió történetét ő írta meg. A „Bollettino della R. Deputazione” és Adolfo Venturi „Arte” c. folyóiratának szorgalmas munkatársa volt. Életét teljesen a tudománynak szánta: rendes tartozkodási helye a könyvtár volt. A tudomány iránt való szeretetet utódaira is átszámaztatta. Cesare Rivera megírta a Marsi-grófok történetét, Vincenzo Rivera az agrárkérdésekben nagy tekintély, Luigi Rivera Bellarmin biborosról írt igen értékes munkát. Az egész Rivera-család különben igen vallásos és tevékeny részt vesz minden karitatív mozgalomban.

Dr. H. J.

Paul Bourget az irodalom jelentőségéről. A francia *Renaissance* hasábjain 1873-ban egy cikk jelent meg e címmel: „Un Amour de Spinoza” és néhány nappal reá a híres *Revue des deux Mondes* egy novellát közölt le. A novella címe volt: „Celestine Lacoste”. Mindkét közlemény az ujonnan feltűnő Paul Bourget írónak volt első terméke. A most már világhírű Paul Bourget jóbarátjai összejöttek Balzac házában és az ünnepeltnek átadták mellképét. Üdvözölte a jubiláns költőt Doumic és a „Société de Gens de Lettres” nevében Lecomte Bourget gyönyörű szavakban fejezte ki köszönetét. Reámutatott az irodalom jelentőségére, mely irodalom kifejezője a mindenkori műveltségnek. Micsoda ma Görögország? Görögország Homeros, Aischilos, Sophocles, Aristophanes, mint a hogy Roma ma annyit jelent, mint Lucretius, Catullus, Horatius, Virgilius. Az irodalom nemcsak kifejezője, de megőrzője is a kultúrának. A toll akár a kezdő kezében is egy-egy őrállomás abban a nagy harcban, melyet a kultúra viv a barbárság ellen.

Dr. H. J.

Szontagh Sámuel (1806—1855) magyar gyógyszerész Havasalföldön. A német eredetű szepesi Szontagh-család tagjai a XVI. sz. legeleje óta szokatlanul fontos szerepet játszottak a Szepesség művelődési életében, bányászat, ipar, kereskedelem, egyház és tudományok terén egyaránt. E család egyik ága Árva megyébe szakadt. Ezen árvai ágból származott Szontagh Dániel (1809—1867) jeles törvénytudós, történetíró¹ és 'ermészetbúvár, aki mint előkelő állású megyei tisztviselő társadalmi téren is üdvösen munkálkodott: 1831-ben a nagy kolera idején rendkívüli áldozatokat hozott; 1847-ben egy nagy éhínség ide-

¹ Árva megyére vonatkozólag több monográfiát írt; barátjának, Nagy Ivánnak sokat segített a Magyarország családai c. híres munka megírásánál.

jén a Bori nevű nagy mocsáros terület lecsapoltatásával sok éhezőt juttatott munkához és kenyérhez; 1849-ben az Alsó-Kubinba szállított sebesültek részére a saját költségén kórházi felszerelést állított elő; midőn Árva megye a Csapkovics-féle könyvtárt megkapta, ő e könyvtár mellé tudományos társaságot szervezett, amelynek elnöke s szellemi mozgatója lett.

Ennek a nevezetes embernek volt a bátyja Szontagh Sámuel, aki egy negyedszázadon át mint gyógyszerész élt Havasalföldön. Szontagh Sámuel (e néven családjában a harmadik) 1806. I. 20-án született családi birtokukon, Árva megye Zászkal nevű helységében. 1829-ben a pesti egyetemen gyógyszerészi oklevelet nyert. 1831-ben Bucureștiben telepedett meg mint gyógyszerész. Nem sikerült megtudnom, hogy miért ment épen Bucureștibe. Csak per analogiain gondolom, hogy a Pesten ez időben sűrűn megforduló havasalföldi bojárok meghívására és buzdítására. Ezek hívták Bucureștibe 1835-ben Kladek Antal festőművészt (1795—1882), Kazinczy barátját és egyik ránk maradt képének (1829-ből) festőjét is, aki Havasalföld egyik ünnepeit művésze s a legnagyobb román festőnek, N. Grigorescu-nak (1838—1907) első mestere volt¹. Ugyancsak ilyen meghívásra ment Bucureștibe Cuza fejedelem és Károly király udvari fényképésze és festője, a kolozsvári születésű Szathmári Pap Károly (1812—1887) is, aki mint 40 európai rendjel és kitüntetés tulajdonosa halt meg².

Ismétlem, ilyen uton kerülhetett Szontagh Sámuel is Bucureștibe. Innen azonban hamarosan Calarașba költözött. Innen a fejedelemségeket megszállva tartó oroszok gyógyszerészével együtt Silistriába hurcolták s a nagy mértékben betegség megtizedelte orosz katonaság ápolására kényszerítették³. E kellemtelen helyzetből kimenekülve, Piteștiben telepedett le s nőül vette Bucureștiben Burgh Erzsébetet, 1840-ben visszatért övéihez, de 1842-ben újra Havasalföldre ment. Ekkor Râmnicul-Vâlcea olt-melléki, kies fekvésű városkában telepedett meg s itt is maradt haláláig, mely 1855. I. 9. ragadta el. Az osztrák kormány 1850-ben kinevezte ügynökévé és sztarosztává Râmnic-be⁴.

Övéivel folytatott levelezését, mely érdekes történelmi és művelődéstörténeti adatokat tartalmaztak, eleddig nem sikerült kinyomoznom.

Dr. Bitay Árpád.

¹ G. Oprescu: *Primul Profesor al lui Grigorescu a „Lui Nicola Jorga Omagiu” c. mű (Craiova 1921), pp. 131—238.* Oprescu szerint nem tudjuk Bucureștibe távozásnak okát (i. h. 234). Feljegyezte azonban ezt az okot Kladek barátja és tisztelője, Koós Ferenc (1828—1905), egykori ref. pap Bucureștiben (1855—1869): *Történelmi dolgozatok, Marosvásárhelyt 1870, 195. old.*

² I. részletesebben e sorok írójától az *Ellenzék* 1924. jan. 1. számát.

³ E háború és megszállás (1828—1834) alatt az oroszok nagyon durván viselkedtek. Földműveseket, sőt papokat is befogtak trénszekereikbe igás állat híjóján, Zsoltuchin tábornok meg a nála küldöttségben járó főurakat tettlegesen bántalmazta.

⁴ I. Nagy Iván: *Magyarország családai*, X. (1863 Pest) 830. Az egész családról szóló részt a mi gyógyszerésznünk öccse, az említett Dániel írta.